

Rehinli İşlemlerde Lex Commissoria Yasağının Türk ve Rus İlgili Mevzuat Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi

Nazım AKSOY*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK–ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı, (naksoy@mehmetakif.edu.tr)
orcid.org/0000-0002-1835-7476

Makale Geliş Tarihi: 12 Mayıs 2021 **Makale Kabul Tarihi:** 7 Nisan 2022

Atıf önerisi: Aksoy, Nazım. “Rehinli İşlemlerde *Lex Commissoria* Yasağının Türk ve Rus İlgili Mevzuat Hükümleri Açısından Değerlendirilmesi.” *Ankara Barosu Dergisi* 80, no. 2 (Nisan 2022): 1-37. DOI: [10.30915/abd.1141904](https://doi.org/10.30915/abd.1141904)

REHİNLI İŞLEMLERDE LEX COMMISSORIA YASAĞININ TÜRK VE RUS İLGİLİ MEVZUAT HÜKÜMLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZ

Tacir faaliyetlerini yerine getirirken her zaman öz kaynaklarından yararlanmaz ve kredi kullanır. Zira malvarlığının zilyetliğinin devredilmeden sadece rehin sözleşmesinin tesciliyle rehin hakkı tesis edilerek kredi çekilebilmektedir. Bu tür rehinlerde rehin sözleşmesi kredi kuruluşları ile tacir, esnaf, çiftçi, üretici örgütü, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişiler arasında veya tacir ve/veya esnaf arasında yapılabilmektedir. Türk hukukunda alacaklıya, borç ödenmediği durumda, rehin konusunun mülkiyetini talep etme hakkı getirilmiştir. Bu durum rehin hukukundaki prensiplerden lex commissoria yasağına aykırılığı nedeniyle çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Benzer bir düzenleme Rus hukukunda da görülmektedir. Çalışmada bu yasağın temeline değinilerek, söz konusu düzenlemenin isabeti Türk ve Rus mevzuatlarının ilgili hükümleri açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler

ticari işlemler

Lex commissoria

taşınır rehni

KOBİ

Rus hukuku

EVALUATING THE LEX COMMISSORIA PROHIBITION IN SECURED TRANSACTIONS IN TURKISH AND RUSSIAN RELEVANT LEGISLATION PROVISIONS

ABSTRACT

The merchant does not always use its own resources and uses credit while performing its activities. Because, without transferring the possession of the assets, it can only take credit by establishing the right of pledge with the registration of the pledge agreement. In such pledges, a pledge agreement can be made between credit institutions and merchants, tradesmen, farmers, producers' organizations, self-employed real and legal persons or between merchants and/or tradesmen. In Turkish law, the creditor has been given the right to claim the ownership of the pledge subject in case the debt is not paid. This situation has caused controversy due to the violation of the principles of pledge law prohibition of lex commissaria. A similar legal arrangement can be seen in Russian law. In this study, by referring to the basis of this prohibition, the accuracy of the said regulation is evaluated in terms of Turkish and Russian relevant legislation provisions.

Keywords

Commercial transactions

Lex commissoria

Movable pledge

SME

Russian law

GİRİŞ

Türk hukukunda 20/10/2016 tarihinde kabul edilen ancak yürürlük tarihi 01/01/2017 olarak belirlenen 6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu (TİTRK)^[1] ile, yaklaşık yarım asırlık geçmişine karşın, toplamda 5000'eyakın ticari işletme rehninin kurulmasından dolayı, 1447 sayılı Ticari İşletme Rehni Kanunu'nun (TİRK)^[2] beklenen sonucu karşılamaması nedeniyle yürürlükten kaldırılmasının güncellenme ihtiyacından kaynaklandığı düşüncesindeyiz.^[3] Bununla birlikte, her ne kadar yeni olarak nitelendirilebilecek TİTRK, bazı yazarlar tarafından ileri sürüldüğü gibi, UNCITRAL Teminatlı İşlemler Model Kanunu'ndan örnek alınmışsa da,^[4] TİTRK'in ideal bir düzenleme olmadığı ve çeşitli tartışmalara yol açtığı da bilinmektedir. Bu tartışmaların başında olan ve en çok gündeme gelen husus, TİTRK'de düzenlenen rehinli malın mülkiyetinin alacaklıya devrinin *lex commissoria* yasağının ihlalinin olup olmadığına ilişkin husustur. Aşağıda konuyla ilgili Türk ve Rus mevzuatları incelenerek, söz konusu yasağının tarihi, gelişim süreci, TİTRK'in ilgili hükmü ile ihlal edilip edilmediği, bu yeni düzenlemeye yol açan gerekçelerin ve TİTRK'in söz konusu düzenleme dolayısıyla hukukiliği konuları ele alınmıştır. Çalışmada, Rus hukukuna değinilmesinin temel nedeninin, Rusya'nın da Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülke olmasıyla birlikte, aşağıda da görüleceği üzere, her iki ülkenin Avrupa Birliği'nin müktesebatına uyum süreçlerinde mevzuatlarında yapılan revizyonların değerlendirilmesinde *lex commissoria* yasağına ilişkin düzenlemelerinin karşılıklı olarak esas alınabilmesidir. Zira her iki ülkenin hukuk sistemlerinde benimsenmiş olan *lex commissoria* yasağı ile birlikte, ticari işletme rehninde borcun ödenmemesi durumunda rehin konusu malın mülkiyetinin alacaklıya geçmesi hukuken mümkün kılınmıştır. Türk hukukunda konuyla ilgili yapılan eleştirilerden yola çıkılarak, Türkiye gibi

[1] Yayımlandığı RG: T. 28/10/2016 S. 29871

[2] Yayımlandığı RG: T. 28/07/1971 S. 13909

[3] Sabih Arkan, *Ticari İşletme Hukuku*, 23. baskı (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 2017), 49, dn. 1.

[4] Aslı Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme," *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 2 (Aralık, 2019): 746, dn. 3. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.598731>

gelişmekte olan ve benzer mevzuat hükümlerine sahip ülkelerden biri olan Rus hukukundaki duruma değinilmiştir. Bununla da bir ülkenin hukuk sisteminde benimsenen ilkelere karşın, bu tarz düzenlemenin esas gerekçeleri üzerinde durulmak istenmiştir. Çalışmada rehin işlemlerinde *lex commissoria* yasağına geçmeden önce borç ilişkilerinde teminatların neler olduğu yönünde kısa bilgiler verilecek ve rehlin de bir teminat türü olduğu belirtilerek konunun anlaşılması açısından genelden özele doğru bir yöntem izlenecektir. Çalışmada her iki ülkenin mevzuatlarındaki hükümlerine ve konuyla ilgili öğretilerdeki görüşlere değinildikten sonra, sonuç kısmında elde edilen veriler doğrultusunda her iki ülkenin mevzuatları açısından durum değerlendirmesi ile görüşümüze yer verilmiştir.

I. TİCARİ İŞLEMLERDE REHİN

A) GENEL OLARAK TEMİNATLAR

İki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde her bir tarafın üzerine düşen yükümlülüğünü yerine getirmesi beklenir. Hukuk terminolojisinde borcun konusunu oluşturan bu yükümlülük edim olarak ifade edilmektedir.^[5] Normal şartlarda bir işleme gerek olmadan edim yükümlülüğü her bir tarafın taahhüdü olarak değerlendirilir^[6]. Borç ilişkilerinde taraflarca taahhüdün yerine getirilmesini sağlamaya yönelik çeşitli teminatlara başvurulmaktadır. Teminatlar rehin, kefalet, garanti gibi çeşitli kavramlarla açıklanabilir. Bunlardan rehin, doktrinde: “*Rehin, bir alacak yerine getirilmediği takdirde, hak sahibine başkasına ait bir mal veya hakkın paraya çevrilmesi yoluyla elde edilen tutardan öncelikle alacağını alma yetkisi veren sınırlı bir aynı haktır*” şeklinde tanımlanmıştır.^[7]

[5] Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 29.

[6] Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2017), 31 vd.; Osman Gökhan Antalya, *6098 sayılı Borçlar Kanunu'na göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler I*, (İstanbul: Beta Yayınevi, 2012), 11 vd.

[7] Tanımlar için bkz. M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir: *Eşya Hukuku*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021), 891; Şeref Ertaş: *Eşya Hukuku*, (İzmir: Barış Yayınları Fakülter Kitabevi, 2015), 539; Ayşe Lale Sirmen, *Eşya Hukuku*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 640; Mehmet Ayan, *Eşya Hukuku III Sınırlı Aynı*

Bunun gibi diğer teminat türü olan kefalet sözleşmesi 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (TBK) tanımlanmıştır. Buna göre, “*Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir*” (TBK m. 581).^[8] Diğer bir teminat türü ise garanti sözleşmesidir. Garanti sözleşmesi, her ne kadar TBK’de düzenlenmemiş olsa da, doktrinde nitelik bakımından TBK’nin 128. maddesinde düzenlenen üçüncü kişinin fiilini üstlenme olarak kabul edilmektedir.^[9] Doktrinde garanti sözleşmesi şu şekilde tanımlanmıştır: “*Taraflardan birinin (garanti veren), bir üçüncü kişinin belli bir davranışını veya bir teşebbüsün sonucunu ve üçüncü kişinin temin edilen eylemi yapmaması veya sonucun meydana gelmemesi halinde diğer tarafa (garanti alana) tazminat ödemeyi taahhüt ettiği sözleşmedir*”.^[10]

Borçluya ya da üçüncü kişiye ait olan eşya veya hak üzerinde, herkese karşı ileri sürülebilen, aynı hak sahibi kılan ve borç ödenmediğinde eşyanın veya hakkın paraya çevrilerek alacağını alma imkânını sağlayan teminatlar

Haklar, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 153; Faruk Acar, *Rehin Hukuku Dersleri*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017), 1.

- [8] Kefalet sözleşmesi, mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu’nun 483’üncü maddesinden farklı olarak sadece sözleşmelerden borcun kaynağını oluşturan haksız fiilden, sebepsiz zenginleşmeden veya kanun tarafından tanınmış herhangi bir durumdan kaynaklanan borçlar için de verilebilecektir. Eski hüküm şu şekilde idi: “*Kefalet, bir akittir ki onunla bir kimse, borçlunun akdettiği borcun edasını temin etmeyi alacaklıya karşı taahhüt eder*”. Bkz. Seza Reisoğlu, *Türk Kefalet Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2013), 32; Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*, (Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021), 423; Abdülkadir Arpacı, Rona Serozan ve Hüseyin Hatemi, *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1992), 521; Necip Bilge, *Borçlar Hukuku – Özel Borç Münasebetleri*, (Ankara: Sevinç Matbaası, 1971), 364.
- [9] Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler II*, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2014), 406; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku*, 421; Eren, *Borçlar Hukuku*, 1180 vd.
- [10] Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen: *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, (İstanbul: Beta Yayınları, 2021), 829-830. Bununla birlikte, doktrinde teminat amaçlı (kefalet benzeri) garanti sözleşmesi ve yöneltmeyi amaçlayan (saf) garanti sözleşmesi olmak üzere iki çeşit garanti sözleşmesinden söz edilmektedir. Bu yönde geniş bilgi için bkz. Yavuz, Acar ve Özen, *Borçlar Hukuku Dersleri*, 831-32; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku*, 421-22.

ayni teminatlardır. Bunlara örnek olarak nakit para, hisse, yatırım fonları veya maddi değeri olan taşınırın rehni ile taşınmaz rehni, gemi ipoteği vs. gösterilebilir.^[11] Borçlunun borcunu ödememesi durumunda kendisi dışında borç ilişkisinin tarafı olmayan üçüncü kişilerce alacaklıya güvence verilmesi ise şahsi teminattır.^[12] Kefalet, aval, garanti, itibar emri vs. şahsi teminatlara örnek olarak verilebilir.^[13] Her iki teminat türü hukuken mümkün olmakla birlikte, her bir teminatın diğerine oranla üstün tarafları olduğu kanaatindeyiz. Zira ayni teminatla aradaki borç ilişkisinde üçüncü bir kişinin müdahalesi olmadan bir teminat sağlanması olanaklı iken; şahsi teminatın avantajı ise, borçlunun borcunun kendi mal varlığının dışında üçüncü bir kişi tarafından şahsen tüm borcu üstlenilmesi suretiyle ikili ilişkiye ek bir destek verilmektedir. Bu her iki duruma örnek verecek olursak, ayni teminatlarda alacaklının, diğer alacaklılara göre teminat konusu somut değer üzerinde bir öncelik (rüçhan) hakkının sağlanmasına karşın, şahsi teminatta, teminat veren kişinin borç karşılanana kadar tüm malvarlığının sınırsız olarak (kanunen haczedilemeyecek malvarlığı hariç) icraya konu olması ve alacağın tahsili imkânı sağlanmaktadır.^[14]

B) KREDİ SÖZLEŞMELERİNDE TEMİNATLAR

Kredi kelimesi Latince'nin “*credere*”, İngilizcedeki “*credit*” veya “*loan*” kelimesinden gelmekte olup dilimizde “*inanma*”, “*itibar*”, “*güven*”, “*saygınlık*” olarak tercüme edilmiştir.^[15] Türk Dil Kurumu Sözlüklerinden “*Güncel Türkçe Sözlük*”e göre kredi: “*Borç ödemede güvenilir olma durumu*” olarak

[11] Osman Gökhan Antalya ve Murat Topuz, *Eşya Hukuku*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 90, 127 vd.; Eren, *Borçlar Hukuku*, 87, 406, 751; Ayan, *Borçlar Hukuku*, 266; Gencer Özdemir, *Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 146.

[12] Eren, *Borçlar Hukuku*, 88.

[13] Özdemir, *Konut Kredileri*, 146.

[14] Antalya ve Topuz, *Eşya Hukuku*, 177-80; Eren, *Borçlar Hukuku*, 89 vd.

[15] Ünal Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, (İstanbul: Beta Basım Yayın, 1988), 351; Mehmet Vurucu ve Mustafa Ufuk Arı, *Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılıkta Kredi Bilgisi*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 21.

açıklanmıştır.^[16] Doktrinde yer alan bir görüşe göre ise kredi: “*Hazır bir satın alma gücünün kullanılmasının belli bir süreliğine başka biri lehine vazgeçilerek bu gücün ona teslim edilmesi*” şeklinde tanımlanmıştır.^[17] Başka bir görüş bankacılık açısından krediyi ele almıştır. Buna göre kredi: “*Bir bankanın yapacağı değerlendirme süreci sonucunda talepte bulunun kişilere, yasal düzenlemeler ile bankanın kendi düzenlemeleri ve kaynakları doğrultusunda, belirli limitler dâhilinde tanıdığı nakit veya nakit dışı kullanım hakkıdır*”.^[18] Diğer bir tanımla ise: “*Kredi, geri ödeneceğine güvenilen kişiye borç para verme*” olarak tanımlanmıştır.^[19]

Kredi sözleşmeleri denildiğinde, farklı ayrımlara tabi tutulan kredi türleri karşımıza çıkmaktadır.^[20] Şöyle ki: 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’na^[21] (BK) göre nitelikleri açısından nakdi ve gayrinakdi krediler; kredinin vadelerine göre kısa, orta, uzun vadeli krediler; teminata bağlanması veya bağlanmaması açısından açık veya teminatlı krediler ve sair ayrımlar örnek olarak verilebilir (BK m. 48).^[22] Bu kredilerden çalışmamız açısından önemli olan son örnekteki ayırımda belirtilen teminatlı kredilerdir. Bankacılıkta, özellikle de kredi sözleşmelerinde, kredinin geri ödenmesini tehlikeye sokabilecek birden çok risk unsuru olabilmektedir. Bu riskler; bir işletmenin ticari riskleri, finansal yapısından kaynaklanan riskler, kötü yönetimden veya kredinin yanlış

[16] Türk Dil Kurumu Sözlükleri, erişim 10 Eylül 2021, <https://sozluk.gov.tr/>

[17] Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, 350.

[18] Bkz. Vurucu ve Arı, *Bankacılıkta Kredi Bilgisi*, 21.

[19] Ejder Yılmaz, *Hukuk Sözlüğü (Öğrenciler için)*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 456.

[20] Kredi türleriyle ilgili geniş bilgiler için bkz. Selahattin Tekinay, vd., *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 1993), 156; Tamer İnal, *Açıklamalı – İctihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri İsviçre Hukuku – Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında*, (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2002), 268; Cengiz Kostakoğlu, *Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar*, (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1996), 104.

[21] Yayımlandığı Resmi Gazete: Tarih: 01/11/2005 Sayı: 25983 (Mükerrer).

[22] Kredi türleri ile ilgili geniş bilgi için bkz. Senar Çağırğan Tuncer ve Yasin Ulusoy, “Kredi ve Kredi İşlemlerinin Hukuki Açısından Değerlendirilmesi”, *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies* 6, no. 2 (Aralık, 2019): 44 vd.

yapılandırılması ve kullanılarak kaynaklanan ve sair riskler olarak ayrımlara tabi tutmak mümkündür.^[23] Dolayısıyla kredi sözleşmelerinde kredinin geri ödeneşinin sağlanabilmesini temin edebilmek için söz konusu risklere karşı kredi borçlularından belirli teminatlar alınması gerekmektedir. Burada teminatın tarafı bakımından ikili ayırım söz konusu olmaktadır. İlk ayırım, bankanın müşterisinin borç ilişkilerindeki şahıslara karşı banka üzerinden sağladıkları teminatlardır. Yani burada banka, müşterisinin garantörü vasfı ile hareket etmektedir. Örneğin garanti kredisi vererek banka, müşterisinin kurduğu veya kuracağı bir hukuki ilişkide, müşterisinin bu hukuki ilişkiden doğan borcunu yerine getirmemesi riskine karşın, banka, müşterisinin riskini üstlenebilmektedir.^[24]

Diğer bir teminat türü olarak kabul kredisinde bir banka, müşterisinin, örneğin ithalatlarının bedelini, ihracatçı tarafından keşide edilen poliçeyi kabul ederek ödemeyi sağlar. Diğer bir ifade ile, bankanın bir müşterisinin senedinin sorumluluğunu almasına kabul kredisi denmektedir.^[25] Keza bankanın müşterisi için vermiş olduğu teminat mektupları ile, bir belgenin sunulması halinde ödeme yapmayı kabul etmesi halinde diğer bir teminat türü karşımıza çıkmaktadır. Teminat mektuplarının hukuki niteliği konusunda yaşanan tartışmalar 13.12.1967 tarihli ve E.1966/16, K.1967/7 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ile son bulmuş ve bu mektupların garanti sözleşmesini oluşturduğu belirtilmiştir.^[26] Söz konusu kararda:

...Taahhütleri ihtiva eden Sözleşmelerde çok defa taraflardan biri, karşı tarafın vecibesini yerine getireceği konusunda geçerli bir banka teminatı istemekte ve bankalarca verilen bu gibi taahhüt belgelerine teminat mektubu denilmektedir. Banka teminat mektupları bir bakımdan üçüncü şahsın fiilini taahhüt niteliğinde olup daima yazılı şekilde düzenlenmektedir. Bu mektupta genellikle bankanın

[23] Oruç Alkılınc, "Bankaların Kredi İşlemleri", 7, erişim 14 Nisan 2021 <https://docplayer.biz.tr/607070-12-bolum-bankaların-kredi-islemleri-yrd-doc-dr-oruc-alkilinc.html>

[24] Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, 372.

[25] Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, 402.

[26] Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. "Teminat Mektuplarında Vade ve Zamanaşımı", erişim 11 Mayıs 2021 <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/teminat-mektuplarında-vade-ve-zamanasimi/en/>; Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, s. 375.

sorumlu olacağı en yüksek miktar rakamla gösterilmektedir. Bankanın sıfatı, teminatı veren olduğundan, taahhüdü; esas sözleşmeyi yapan taraflardan ve esas akidden ayrı ve tamamıyla müstakildir. Bankanın taahhüdü lehdarın borcunun geçerliliğine ve varlığına bağlı olmaksızın garanti taahhüdü olarak tecessüm eder. Banka bu teminat mektubu ile bir sözleşmeye bağlanmış şahsın vebibesini yerine getirmesini ve yerine getirmedeği takdirde teminatı alan şahıs için doğacak tehlikeleri kısmen veya tamamen üzerine alır. Bir kimse, asıl borçlunun ileri sürebileceği itirazlara bakılmaksızın borcun yerine getirilmemesinden doğan zararın tazminini kabul etmesi halinde, o kimse garanti veren durumundadır. Üçüncü şahsın fiilini garanti eden, yani bu şahsın bir şey yapacağını başkasına vaadeden şahıs müstakil bir taahhüt altına girmiş olup, o şeyin yerine getirilmemesi halinde müsbet ve karşılık mahiyette zarar ve ziyan tediyesine mecburdur. Garanti akdinin kefaletten farkı; kefilin borcu fer'î mahiyeti haiz, yani asıl borca munzam ikinci bir derecede bir taahhüt olduğu, kefil borcun tediyeye edilmesinde tazminat vermeği değil asıl borçluca icrası lâzım olan taahhüdün ifasını, yani borcu ödemeyi üzerine aldığı halde; garanti veren kimsenin borcu, fer'î değü müstakil niteliği taşımış olmasıdır. Garanti veren, asıl taahhüdün icrasıyla değil, zarar ve ziyan tediyesiyle yükümlüdür. Teminat mektubunu veren banka, bir borç yüklendiğinden bu akdın borçlusu ve teminatı alan ise alacaklısı durumundadır. Sözleşme hükümlerini yerine getirme yönünden fiilî taahhüt edilen üçüncü şahıs ise bu garanti sözleşmesinin taraflarından değildir. Bu garantinin geçerli olabilmesi için, bu fiilin üçüncü şahıs tarafından yapılabileceğinin düşünülmesi yeterlidir. Teminat altına alınan sonucun gerçekleşmesi halinde bu taahhüt ortadan kalkar.^[27]

Diğer bir ayırım, bankanın müşterisi ile arasındaki borç ilişkisinden kaynaklanan teminatlara ilişkindir. Yani bankanın müşterisi ile kredi ilişkisinde müşterisinin krediyi geri ödememesi veya ödeyememesi durumunda bankaca belirli teminatların alınmasıdır. Bu teminatlar taşınır rehni, taşınmaz rehni (ipotek), alacak üzerinde rehin, kıymetli evrakın rehni, teminat amacıyla temlik şeklinde ve sair şekillerde olabilmektedir.^[28]

[27] Kararın tam metni için bkz. 5 Nisan 1968 tarih ve 12867 sayılı Resmi Gazete, erişim 14 Ocak 2022 <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12867.pdf>

[28] Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, 361; Vurucu ve Arı, *Bankacılıkta Kredi Bilgisi*, 29; Özdemir, *Konut Kredileri*, 146.

C) REHİN

Türk hukukunda rehin hakkı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda (TMK) taşınmaz rehni (TMK m. 850) ve taşınır rehni (TMK m. 939) olmak üzere, ikili ayrıma tabi bir şekilde sınırlı aynı hakların bir türü olarak düzenlenmiştir. Haklar üzerindeki rehin ise, (TMK m. 954) taşınır rehni altında bir rehin türü olarak düzenlenmiştir.^[29] Bununla birlikte, rehin hakkının tanımına ilişkin bir hüküm TMK'de yer almamaktadır. Doktrinde ise, rehin hakkı, farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bazı yazarlara göre, rehin hakkı, bir borç ilişkisinde alacaklının sahip olduğu aynı teminatır.^[30] Bunun gibi farklı tanımlara da rastlamak mümkündür. Buna göre rehin hakkı: “*Rehin ile teminat altına alınmış alacak ödenmediği takdirde, hak sahibine taşınır, taşınmaz mülkiyetini veya başka bir hakkı paraya çevirme ve elde edilen tutardan öncelikle alacağını tahsil etme yetkisi veren bir hak*” olarak tanımlanmıştır.^[31] Dolayısıyla rehlin, sadece eşya üzerinde değil, aynı zamanda alacaklar ve diğer haklar üzerinde de kurulabilmesi mümkün kılınmıştır. Zira TMK'nin m. 954 hükmüne göre, alacaklar ve diğer hakların rehnedilebileceği, aksine bir hüküm bulunmadıkça, bunların rehni hakkında da teslimle bağlı rehin hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.^[32]

Yukarıda belirtildiği üzere, bankanın müşterisi ile arasındaki borç ilişkisinden kaynaklanan teminatlar kapsamında, bankanın müşterisi ile kredi ilişkisinde müşterisinin krediyi geri ödememesi veya ödeyememesi durumunda bankaca taşınır rehni, taşınmaz rehni, alacak üzerinde rehin, kıymetli

[29] Taşınır rehinle ilgili geniş bilgi için bkz. Ayşe Lale Sirmen, *Alacak Rehni*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1990), 3-5; Alper Uyumaz, “Medenî Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21, no. 4 (Ekim, 2017): 451 vd.

[30] Tanımlar için bkz. Kemal Tahir Gürsoy, Fikret Eren ve Erol Cansel: *Türk Eşya Hukuku*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978), 1010; Sirmen, *Alacak Rehni*, 5.

[31] Oğuzman, Seliçi ve Özdemir, *Eşya Hukuku*, 890; Geniş anlamda rehin denildiğinde hem taşınır hem de taşınmaz rehin anlaşılmalıdır. Bu yönde bkz. Alfred Martin ve Necmeddin Berkin, “Rehlin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 22, no. 1-4 (1957): 229.

[32] Oğuzman, Seliçi ve Özdemir, *Eşya Hukuku*, 1042; Rona Serozan, *Eşya Hukuku I*, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014), 362.

evrakın rehni ve sair şekillerde borçlunun malvarlığı üzerinde rehin tesis edebilmektedir.^[33] Örneğin, ticari işlerde bankalar veya diğer kredi kuruluşları ticari işletmeler ile esnaf işletmeleri ticari işletmelerin rehni suretiyle krediler kullanılabilmektedir. Söz konusu rehin ve konuyla ilgili TİTRK ile düzenlemiştir. Söz konusu Kanun, TMK'nin (m. 939, 964) rehinle ilgili kural ve ilkelerden ayrılarak, aşağıda da görüleceği üzere, farklı hükümleri barındırmaktadır. Bu Kanun'a göre kredi temininin karşılığında rehnedilecek unsurların zilyetliğinin devrine ihtiyaç duyulmamaktadır. Her bir unsurun kendi sicillerine tescili için (TİTRK m. 4/1, 8, 9) ilgili sicillere rehin veren veya rehin alan tarafından başvuru şartı olmadan teslimsiz olarak rehni geçerli olması söz konusu olmaktadır. Zira söz konusu Kanun'un "Amaç ve kapsam" başlıklı ilk maddesinde Kanun'un amacının; teslimsiz taşınır rehin hakkının güvence olarak kullanımının yaygınlaştırılması, bu rehne konu taşınırın kapsamının genişletilmesi, taşınır rehni aleniyetin sağlanması ile rehni paraya çevrilmesinde alternatif yolların sunulması suretiyle finansmana erişimi kolaylaştırmak için çıkarıldığı belirtilmiştir (TİTRK m. 1/1).

II. LEX COMMISSORIA YASAĞI

A) GENEL OLARAK YASAĞIN TARİHİ GELİŞİMİ VE SEBEBİ

Rehin hakkının temelini Roma dönemine dayandığı söylenebilir. Rehin, bir kimsenin eşyasını borcuna güvence oluşturması konusunda rehin olarak verilmesi yönünde anlaşmadır.^[34] Keza *lex commissoria* anlaşması da yine Romada ortaya çıkmıştır. Şöyle ki; eğer kararlaştırılan tarihte para ödenmezse, toprak sahası satılmamış sayılacaktır. Anlaşmada yer alan bu şartın adına *lex commissoria* şartı denildiği savunulmuştur.^[35] *Lex commissoria* yasağı ile aslında "sözleşmeye ekli bir kloz (şart)" olarak Türkçe'ye çevrilmesi gerekir.

[33] Tekinalp, *Banka Hukukunun Esasları*, 361.

[34] Orijinal metin şu şekilde verilmiştir: "Contrahitur hypothecae per pactum conventum, cum quis paciscatur, ut res eius propter aliquam obligationem sint hypothecae nomine obligatae" olarak tanımlanmıştır. Bkz. Иван Новицкий ve Иван Перетёрский: Римское частное право (*Roma Özel Hukuku*), (Moskova: Knorus Yayınları, 2014), 377.

[35] "Si ad diem pecunia soluta non sit, ut fundus inemptus sit" Новицкий ve Перетёрский, Римское частное право, 371. Erden Kuntalp, *Lex Commissoria*

Bu ifadedeki “*lex*” kelimesi ile, sözleşme klozu (şartı) kastedilmektedir. “*Lex*” kelimesi, Roma’da Cumhuriyet döneminin sonlarına doğru bir hukuki işlem yapılırken bu işlemin yan unsuru olarak taraflardan biri için getirilen özel bir yükümlülük anlamında kullanılmaktaydı. Ayrıca Roma hukuku kaynaklarında rehin sözleşmelerine eklenen *lex commissoria* ile satıcının (borçlunun) borcunu ödemediğinde rehinli malın mülkiyetinin alacaklıya geçebileceğine ilişkin bir şart olarak eklenebilmekteydi. Ancak söz konusu dönemde borçlunun istismarına yol açan bu durum sonucunda o dönemin Roma İmparatoru Constantinus tarafından *lex commissoria* anlaşması MS. 326 yılında yasaklanmış ve bu durum günümüze kadar geçerliliği korumuştur. Dolayısıyla rehinli malın mülkiyetini devrini yasaklayan bu durumun esasında borçlu korunmakta ve rehinli mal sadece satılmak suretiyle elde edilen rakamla alacaklının alacağı kapatılır geriye kalan tutar (*superfluum, hyperocha*) ise borçluya iade edilmelidir.^[36]

Lex commissoria anlaşmasının Roma İmparatoru Constantinus tarafından yasaklanmasının birden fazla gerekçesi vardı. Bu gerekçelerin başında söz konusu yasağın aslında rehin hakkının özüne aykırılık oluşturma gelir. Zira rehinde amaç, borç ödenmediği durumda alacaklının rehin konusunu sattırarak paraya çevirmesi ve bu şekilde alacağın elde edilmesidir. Dolayısıyla rehinli malın tamamı üzerinde mülkiyet hakkının devri değildir. Yasağın ikinci gerekçesi, rehin verenin gabine karşı korunmasıdır. Dolayısıyla rehin verenin zor durumda kalarak alacağı para karşılığında değerli malın mülkiyetinin karşı tarafa geçirilmesinde meydana gelecek haksız kazancın engellenmesidir. Son gerekçe ise, rehinli alacaklının rehin verenin zor durumundan yararlanmasının ahlaka aykırı olarak değerlendirildiği düşüncesidir. Nitekim bu sebeplerin tümü bir araya getirildiğinde *lex commissoria* anlaşmasının yasaklanması ile rehin veren borçlunun rehin konusunun satışından doğan değer farkının borçluya iade edilerek alacaklıya karşı korunma amacıyla konulduğu söylenebilir.^[37]

Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı, İnan Kıracı’ya Armağan, (Ankara: 1995), 153, 160, 161.

[36] Geniş bilgi için bkz. Özlem Söğütü, *Roma Özel Hukuku – Ders Kitabı*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2021), 459-60.

[37] Bu yönde bkz. Makaracı Başak, “Ticari İşlemlerde Taşınır,” 747.

B) TÜRK HUKUKUNDA LEX COMMISSORIA YASAĞI

1- 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu Açısından Lex Commissoria Yasağı

Günümüz hukuk sistemlerine bakıldığında, Roma hukukundan kaynaklı^[38] bu yasağın Roma Germen hukuk sistemini benimseyen Türk hukukunda da yerleştiği görülmektedir. Zira borç ödenmediğinde riskin gerçekleşmesi nedeni ile rehin konusu malın Türk hukukunda, TMK'ye göre ancak icra yoluyla satışından elde edilen parayla alacak ödenmektedir (TMK m. 965/I).^[39] Helvacı, *lex commissoria* anlaşmasını, borcun ifa edilmemesi durumunda rehinli malın mülkiyetinin alacaklıya geçeceği yönündeki tarafların anlaşması olarak değerlendirmiştir.^[40] Türk hukukunda rehin konusu malın mülkiyetinin alacaklıya geçişini sağlamaya yönelik anlaşmalar TMK'de yasaklanmıştır. Şöyle ki, taşınmazların rehinlerinin düzenleyen TMK'nin "*Rehnin paraya çevrilmesi*" başlıklı m. 873/II. fıkrası hükmünde "*Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınmazın mülkiyetinin alacaklıya geçeceğine ilişkin sözleşme hükmü geçersizdir*" hükmü yer almaktadır (TMK m. 873/II).

Bununla birlikte, taşınır rehnini açıklayan TMK'nin "*Mülkiyetin geçememesi*" başlıklı 949'uncu maddesinde de "*Borcun ödenmemesi hâlinde rehinli taşınırın mülkiyetinin alacaklıya geçmesini öngören sözleşme hükmü geçersizdir*" şeklinde benzer bir hüküm yer almaktadır (TMK m. 949). Buradan yola çıkarak denilebilir ki, *lex commissoria* yasağına ilişkin hükümler Türk hukukunda, hem taşınır hem de taşınmazlara ilişkin rehinlerde taraflarca aksinin kararlaştırılmayacağı emredici hükümlerdir. Yine de belirlemek gerekir ki, söz konusu madde hükmünde, tarafların rehinli malın devrini sağlayan anlaşmada, anlaşmanın tamamının geçerliliğinin değil, ancak rehin konusu malın mülkiyetinin geçeceğine ilişkin kısmının geçersiz olacağı hükme bağlanmıştır.

[38] Bkz. Erdal Özsunar, "Roma Hukukunda Rehlin Hakkı (Pignus-Hypotheca)", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7, no. 2 (Aralık, 2005), 152, dn. 81.

[39] Benzer bir hüküm 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanunu'nun 83'üncü maddesinde de düzenlenmiştir. Buna göre: "*Alacaklı, ipotegİN kapsamına giren mamelek unsurları üzerinden alacağını, ancak cebri icra yolu ile alabilir*" (TSHK m. 83/I).

[40] İlhan Helvacı, *Türk Medeni Kanununa Göre (Mürtehinin Merbunu Temellük) Yasağı* (MK m. 788/c. 2 ve MK m. 863), (İstanbul: Alfa Yayınları, 1997), 1.

2- 6750 Sayılı Ticari İşlerde Taşınır Rehni Kanunu Açısından Lex Commissoria Yasağı

a) 6750 Sayılı Ticari İşlerde Taşınır Rehni Kanunu Açısından Rehin

Türk hukukunda taşınır işlem rehni TİRK yerine TİTRK'de düzenlenmiştir (TİTRK m.17). 01.01.2017 tarihinde yürürlüğe giren TİTRK'de, yürürlüğe girmesinin ardından kanun koyucu tarafından bir yıl sonra 7099 sayılı Kanun ile değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu değişikliklerle TİTRK'in kapsamına, idari para cezasına, iyiniyetli üçüncü kişinin iyi niyetinin korunmasına ilişkin çeşitli hükümlerin eklendiği görülmüştür.^[41] TİTRK hükümlerine genel hatları ile bakıldığında, TMK ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) hükümlerinde yer almayan veya yer almasıyla birlikte ticari hayatın döngüsüne yeterli olmayan hükümleri içerdiği anlaşılmaktadır. Gerçekten de TİTRK ile özellikle küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) ticari faaliyetleri desteklenecektir. Zira KOBİ'nin ticari faaliyeti çoğu zaman dış finansmana bağlıdır. Bu finansmanın temini ise genellikle kredi kuruluşlarından sağlanmakta olup, bunun için ise kredi kuruluşlarının güvenilir ve maddi değeri olan teminatları talep ettikleri görülmektedir.^[42] Bir KOBİ'nin işletmesini veya işletmesinde yer alan tesisatları rehin olarak göstermesi durumunda, bu teminatların zilyetliğini rehin alana teslim ederek genel hükümlere göre devretmesi gerekirdi (TMK m. 939/1, 954/2). Bu durum ise rehin verenin kredi çekmesi için satın alacağı tesisatlarını kullanamayacağı anlamını taşıyacaktır. Bununla da, ne kredi çeken ticari faaliyetine devam edebilecek, ne de rehin alan kredi kurumu rehinli varlıkların bakımı, deposu vs. masrafların karşılanması gibi istenmeyen durumlar ortaya çıkacaktı.^[43]

İşte bu sakıncaların bertaraf edilebilmesi adına kanun koyucu tarafından TİTRK tekrar gözden geçirilerek güncel bir düzenleme yapılması hedeflenmiştir. Bu düzenleme ile ticaretle uğraşanlara, ticari işletmesine alınacak tesisatlarını ve diğer maddi değeri olan varlıklarını kredi kuruluşuna

[41] Erişim 18 Nisan 2021 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-9.htm>

[42] H. Ercüment Erdem, "Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar", *Bankacılar Dergisi*, no. 76 (Mart, 2011): 42 vd.

[43] Arkan, *Ticari İşletme*, 48.

teslim etmeden rehin gösterilmek suretiyle kredi çekmesine imkân vermesi, TİTRK'in esas amacını taşımaktadır. Bununla birlikte, TİTRK hükümlerinin sadece tacirlere ilişkin olmayıp, rehin sözleşmesinin kredi kuruluşları ile esnafın, çiftçinin, üretici örgütünün, serbest meslek erbabı gerçek ve tüzel kişileri arasında, ayrıca tacir ve/veya esnaf arasında yapılabilmesine açıkça imkân tanınması, tacir dışındaki kişiler açısından uygulanabilmesinden dolayı önemli bir yasal düzenleme olduğu da söylenebilir (TİTRK m. 3)^[44]. Bununla birlikte, TTK'nin 12. maddesinin 3. fıkrasında geçen “*tacir gibi sorumlu olanlar*”, tacirlere tanınan haklardan yararlanamayacaklarından ve sadece iyiniyetli üçüncü kişilere karşı tacir gibi sorumlu olacaklarından, bu kişilerin Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu uyarınca kurulacak bir rehin sözleşmesinde taraf olamayacakları doktrinde ifade edilmiştir.^[45]

TİTRK ile kanun koyucu tarafından mülga TİRK hükümlerinde yer almayan, netlik gerektirecek konularında önemli eksikler giderilmiş ve bazı hususlarda daha pratik çözümler üretilmiştir. Örneğin TİRK'te yer alan noterde tanzim hususu, TİTRK'e yapılan düzenleme ile, rehin sözleşmesinin elektronik ortamda ya da yazılı olarak düzenlenebileceği hükme bağlanmıştır (TİTRK m. 4/2). Yazılı olarak düzenlenen rehin sözleşmesinin sicile tescil edilebilmesi için doktrinde yer alan bir görüşe göre, tarafların imzalarının noterce onaylanmasına alternatif olarak sözleşmenin sicil yetkilisinin huzurunda imzalanmasına olanak sağlanmıştır.^[46] Bununla da, rehin verenin, zaman kaybı yaşanmadan, direkt sicil yetkilisinin huzurunda işlemlerin gerçekleştirilmesinin, dolayısıyla tek bir birimde yapılmasının rehin işlemlerinin kolaylaştırılması açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilebileceği düşüncesindeyiz (TİTRK m. 4/4).

[44] Makaracı Başak, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni”, 746.

[45] Bu yönde bkz. Belin Köroğlu Ölmez, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 129 (Mart-Nisan, 2017): 266.

[46] Doktrinde, üçüncü kişinin borçlu lehine rehin vermesi durumunda, rehin sözleşmesinin üçüncü kişi ile alacaklı arasında yapılmış sayılacağı, ancak bunun için üçüncü kişinin, TİTRK'in 3'üncü maddesinin emredici hüküm olması gerekçesi ile, söz konusu maddede sayılan kişilerden biri olması gerektiği vurgulanmıştır. Bu yönde bkz. Arif Duran, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri”, *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 2 (Aralık, 2016): 107.

Son olarak yine TİTRK'den farklı olarak hangi ürünlerin taşınır işlemlerin rehininde teslimsiz olarak rehin karşılığı kredi çekilebilecek varlıkların rehinin konusu olabileceği ve bu varlıkların 7099 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle sınırlı olmadığı belirtilmesinin de olumlu bir gelişme olduğunu söylemek mümkündür (TİTRK m. 5/1-p). TİTRK m. 5'de aşağıdaki taşınır varlıklar üzerinde teslimsiz rehin kurulması mümkün kılınmıştır. Bunlar: alacaklar, çok yıllık ürün veren ağaçlar, fikri ve sınai mülkiyete konu haklar, hammadde, hayvan, her türlü kazanç ve iratlar, başka bir sicile kaydı öngörülmeyen ve idari izin belgesi niteliğinde olmayan her türlü lisans ve ruhsatlar, kira gelirleri, kiracılık hakkı, makine ve teçhizat, araç, ekipman, alet, iş makinaları, elektronik haberleşme cihazları dâhil her türlü elektronik cihaz gibi menkul işletme tesisatı, sarf malzemesi, stoklar, tarımsal ürün, ticaret ünvanı ve/veya işletme adı, ticari işletme veya esnaf işletmesi, ticari plaka ve ticari hat, ticari proje, vagon, üçüncü kişiler zilyetliğindeki taşınır varlık, hak ve paylı mülkiyet hakları ve benzeri her türlü taşınır varlık ve haklardır (TİTRK m. 5).

b) 6750 Sayılı Kanun Açısından *Lex Commissoria* Yasağı

Yukarıda sayılan ve rehin veren lehine TİTRK'le yapılan değişikliklerin yanı sıra, söz konusu Kanun'da borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde rehin konusu malın mülkiyetinin rehin alana devredilmesi hükmüne de yer verilmiştir. Mülga TİTRK'de olmayan bu husus, Türk hukukunda ilk defa TİTRK'de düzenlenmiş ve çeşitli tartışmalara sebep olmuştur.^[47]

Tartışmaların odağında, Kanun'da rehinli işlemlerde önemli ilkelerden biri olan *lex commissoria* yasağının ihlalinin olduğuna yönelik iddialar söz konusudur. TİTRK m.14/f.1/a'da geçen hüküm şu şekilde düzenlenmiştir:

... borçların süresinde ifa edilmemesi hâlinde alacaklı, birinci derece alacaklı ise icra dairesinden 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 24 üncü maddesi uyarınca rehinli taşınırın mülkiyetinin devrini talep edebilir. Bu halde icra dairesi, bu devri Sicile bildirir. Rehlinli taşınırın, Kanununun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca belirlenen değerinin, birinci derece alacaklının toplam alacağından fazla olması durumunda, aradaki fark miktarından, diğer

[47] Tartışmalar için bkz. Hikmet Bilgin, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, no. 31 (Temmuz, 2017): 622-24.

derecelerdeki alacaklılara karşı, birinci derece alacaklı ile rehin veren müteselsilen sorumludur.

Keza 31 Aralık 2016 tarihli ve 29935 sayılı Resmî Gazete çıkarılan ve TİTRK’de belirtilen rehin sözleşmesine ve bununla ilgili hak ve yükümlülüklerine ilişkin usul ve esasları düzenleme amacını taşıyan yönetmelik de TİTRK’le birlikte aynı tarihte yürürlüğe girmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanı’nın yürüteceği “*Ticari İşlemlerde Rehin Hakkının Kurulması ve Temerrüt Sonrası Hakların Kullanılması Hakkında Yönetmelik*”in (Yönetmelik) 29/1’inci maddesi ve devamı hükümleri de takibin nasıl yapılacağı hususlarını düzenlenmektedir. Buna göre, alacaklının alacağını alamadığı takdirde, borçludan rehinli taşınırın mülkiyetinin kendisine devrini kanuni bir hak olarak talep edebileceği ifade edilmektedir.^[48] Bu durumun ise *lex commissoria* yasağının ihlali olarak değil, kanuni bir istisna veya meşru bir durum değerlendirilmesi olarak yorumlanması gerektiği sonucu çıkmaktadır.^[49] Oysa Roma-Germen hukuk sistemini benimseyen ülkelerde bu durumun temel ilkelere aykırı olduğu düşüncesi hakimdir.^[50] Yönetmeliğin son maddesinde TİTRK ve uygulamasına ilişkin Yönetmelik’te hüküm bulunmayan hallerde TMK’nin taşınır ve taşınmaz rehnine ilişkin hükümleri ile 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun (İİK) ipotegün paraya çevrilmesi hakkındaki hükümlerinin kıyasen uygulanacağı hükme bağlanmıştır (Yönetmelik m. 42).

Bununla birlikte, Türk hukukunda konuyla ilgili başlıca üç farklı görüş söz konusudur. İlk görüş, rehinli alacaklıya mülkiyeti talep etme yetkisinin tanınmasını sağlayan TİTRK hükmünün *lex commissoria* yasağına aykırı olduğu görüşüdür.^[51] Şit İmamoğlu’na göre, TİTRK hükmü Anayasa’nın

[48] Merve Ürem Çetinel, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 10, no. 2 (Aralık, 2019): 339.

[49] Gökhan Antalya ve Faruk Acar, *Ticari İşlerde Taşınır Rehni*, (İstanbul: Aristo Yayınları, 2017), 144.

[50] Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Özsunar, “Roma Hukukunda Rehin Hakkı,” 160.

[51] Rehin sözleşmelerinde mülkiyetin devrine ilişkin kayıtlarının geçersiz olacağı yönünde bkz. Celal Göle ve Gökhan Aydoğan, “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (BATIDER)* 33, no.1 (Haziran, 2017): 45; Konuyla ilgili çeşitli tartışmalar için

13'üncü maddesine aykırı olduğundan, sözleşmeye bu yönde koyulan kayıtlar da geçersizdir.^[52] Antalya/Acar tarafından savunulan diğer görüşte, TİTRK'in, söz konusu hükmünün *lex commissoria* yasağına kanunen bir istisna getirildiği ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, burada genel yasağa, özel hükmün genel hükme göre önceliği nedeni ile bir istisna getirildiği ve alacaklının bu hakkı ancak temerrüt sonrası kullanabileceği^[53] ve rehinli malın satışından alacağı aşan tutarın iade edileceği (TİTRK m.14/2), dolayısıyla *lex commissoria* ile amaçlanan borçlunun sömürülmesi durumunun söz konusu olmayacağı savunulmaktadır.^[54] *Lex commissoria* yasağına aykırılık bulunmadığını savunan Oğuz ve Gürpınar tarafından ise, TİTRK'in ilgili hükmünün ne yasağa aykırılık teşkil ettiği, ne de yasağın bir istisnasını oluşturduğu savunulmaktadır^[55]. Bu görüşü destekleyen yazarlar, yasağın TİTRK düzenlemesi geniş olarak ele alındığında, borçlu konumunda olan rehin vereni koruyan hükümlerin yer aldığını ve *lex commissoria* yasağının dar yorumlanmasının kanunun ruhuna uygun olacağını savunmaktadırlar. Ayrıca rehin konusunun değerinin tespitinde objektif yöntemlerin getirilmiş olması (TİTRK m.13) ve taşınır varlıkların borcu karşılaması hâlinde, işletmenin diğer unsurlarının rehin dışı kalacağını belirtmesini düzenleyen

bkz. Mustafa Alper Gümüő, "6750 sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Bakımından Temerrüt Sonrası Haklar", (bildiri Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sempozyumu, Ankara Bilkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Şubat 2018): 199-25.

- [52] Başak Şit İmamoglu, *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 22, 40.
- [53] Dolayısıyla rehin hakkının sözleşmenin kurulma aşamasında, henüz rehinli alacağın müecceleyet döneminde alacaklıya bu hakkın tanınması hukuken mümkün değildir. Bu yönde bkz. Esra Hamamcıoglu ve Argun Karamanlıoglu, "6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu'na İlişkin Bazı Tespitler", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 2 (Ocak, 2017): 130-31.
- [54] Bu yönde bkz. Zeliha Dereli, "Lex Commissoria Yasağı", (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ankara Üniversitesi, 2009), 38-9; Antalya ve Acar, *Ticari İşlerde Taşınır Rehni*, 144.
- [55] Sefer Oğuz, "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni", *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*, no. 100 (Mart, 2017): 25; Damla Gürpınar, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehininin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, no. 1 (Aralık, 2017): 145 vd.

TİTRK m. 5/II- son cümlesi dikkate alındığında, hukuka aykırı bir durumun olmadığı ifade edilmiştir.^[56]

Bu çerçevede görüşler değerlendirildiğinde TİTRK'in, söz konusu hükmün *lex commissoria* yasağına kanunen bir istisna getirdiği görüşüne katılmamızın daha doğru olacağı kanaatindeyiz. İlk görüşe katılmamızın nedeni, düzenlemenin gerekçesinden kaynaklanmaktadır. Zira Anayasa'nın 13. maddesinde: “*Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğin, Cumhuriyetin, millî güvenliğin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir*” hükmü yer almaktadır. Keza Anayasa'nın 35. maddesinde: “*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir. Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir. Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz*” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla madde hükmünde kamu yararı amacıyla mülkiyet hakkına yönelik kısıtlamaların ancak bir kanunla yapılabileceği belirtilmektedir. Her iki maddenin hükümlerinin birlikte değerlendirilmesiyle denilebilir ki, temel hak ve hürriyetlerin Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabileceği düşüncesindeyiz. *Lex commissoria* yasağına aykırılık bulunmadığını savunan üçüncü görüşe katılmamaktayız. Zira, Roma hukukundan günümüze kadar gelen uygulamanın dar yorumlanmasının mümkün olmadığı, şayet böyle bir konuda istisna konulacaksa da, bu istisnanın taraflardan güçlü olanın zayıfı sömürme imkânının bertaraf edilebilmesi konusunda gerekli tedbirlerin ancak taraflar üstü bir erkin alması gerekeceği düşüncesindeyiz. Konuyla ilgili istisnai hükümlerin sadece kanun tarafından alınmasının gerekliliği hususu da zaten Anayasa'da düzenlenmiştir (AY. m. 13, 35).

Bununla birlikte, TİTRK'te yer alan ilgili hükmün amacının borçlunun sömürülmesinin olmadığı ve mülkiyetin devri suretiyle yapılacak olan satıştan alacağın artan kısmının rehin verene iade edileceğinden düzenlemenin Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olduğu kanaatindeyiz. Zira Yönetmelik'in “*Mülkiyetin devri sonrası yükümlülükler*” başlıklı 38'nci maddesinin ikinci fıkrasında geçen “*Rehinli taşınır varlığın mülkiyetini devralmaya hakkı olan rehin alacaklısı, eksper raporunda belirtilen değerden az bir alacağına sahipse fazla olan tutarı icra müdürlüğü hesabına yatırarak*”

[56] Oğuz, “Ticari İşlemlerde,” 25.

mülkiyeti devralabilir” hükmüne göre borçlunun malının rehinli malının devrindeki usul dikkate alındığında, her hangi bir sömürünün olmadığı da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca mülkiyetin devrinin Kanun’dan kaynaklandığı ve mülkiyet hakkının yine Anayasa’nın 13 ve 35. maddelerine göre, ancak kanunla sınırlandırılabilceği hükmü de göz önünde tutulduğunda, TİTRK’nın özel bir kanun olduğu ve söz konusu hükmün Anayasa’ya ve diğer mevzuat hükümlerine uygun bir düzenleme olduğu kanaatindeyiz.

Bununla birlikte, adı gecen düzenlemenin borçlunun almış olduğu kredinin teminatı olarak göstermiş olduğu rehinli malın devrinde, objektif kriterler dâhilinde değer tespitinin yapılması durumunda kanundan kaynaklı bir yükümlülüğün söz konusu olduğu ve borçlunun bu yönde zımnen de olsa rızasını gösterdiği yorumu yapılabilir. Zira, TİTRK’te yer alan bu düzenleme ile, Cansel’in de belirttiği gibi, borçlunun temerrüdünden sonra geçerli olan rehin konusunun rehin alana devredilmesine ilişkin sözleşmenin, ifa uğruna edim olarak alacağın bir sona erme şekli olarak algılanması gerekir. Dolayısıyla alacaklıya tek taraflı olarak tanınmış bir yetkinin, kanunen tanınmış bir hak olarak görülmesi gerekmektedir.^[57]

Son olarak belirtmek gerekir ki, Türk hukukunda konuyla ilgili Makaracı Başak tarafından yapılan detaylı çalışmada, yukarıda zikredilen görüşler birlikte değerlendirilmiş ve Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu ile getirilen düzenlemenin sonuç olarak *lex commissoria* yasağının kapsamında olmadığı savunulmuştur. Yazar tarafından ayrıca, rehin sözleşmesinde rehin konusu malın piyasada rayiç bir bedeli olan veya olmayan bir mal olarak ayırımı tabi tutularak da açıklamalarda bulunulmuştur. Açıklamaya göre, rehin konusunu piyasada rayiç bedeli olan bir mal oluşturmakta ise bu durum *lex commissoria* yasağı kapsamında olmayacaktır. Zira bu durumda, rehin sözleşmesi kurulurken taraflar rehin konusu malın objektif olarak uzmanlarca değerini bilebilirler. Buna karşılık, rehin konusunun piyasada rayici olmayan taşınır mallardan olması durumunda ise, yine de değerinin objektif olarak belirlendiği bir sistemin kurulmuş olması nedeniyle bu düzenlemenin de *lex commissoria* yasağı kapsamında olmayacağı ifade edilmiştir. Dolayısıyla rehin konusunun mülkiyetinin talebine yönelik düzenlemelerin birlikte değerlendirilmesinde taraflar arasındaki menfaat dengesinin korunduğundan hareketle, rehinli alacaklıya borca aykırılıkta tanınan malın mülkiyetini

[57] Bu yönde bkz. Erol Cansel, *Türk Menkul Rehni Hukuku, Teslim Şartlı Menkul Rehni I*, (Ankara: Sevinç Matbaası, 1967), 192.

talep etme hakkının *lex commissoria* yasağına aykırı olmadığı, hatta bu yasağın kapsamına girmediğinden Kanun ile getirilmiş bir istisna olarak da yorumlanmaması gerektiği belirtilmiştir.^[58]

C) RUS HUKUKUNDA UYGULANMASI

1- Rusya Hukukunda Rehin Hakkının Tarihi Gelişimi

Lex commissoria yasağının Roma hukukundan kaynaklanmasından hareketle ve Roma Germen hukuk sistemini benimseyen yine Türkiye gibi gelişmekte olan Rusya mevzuatına da, çalışmamız kapsamında değinilecek ve TİTRK ile getirilen hükmün Rus mevzuatından hareketle bu şekildeki düzenlemenin gerekçesine bakılarak değerlendirmede bulunulacaktır. Eski Rusya'da, Bizans hukukunun etkisine rağmen, taahhüt edilen yasal ilişki uzun süre emekleme döneminde kalmıştı.^[59] XI'inci yüzyılın Rusya'sında kredi sözleşmesi hakkında çok fazla bilgiler olmamakla beraber, Rus devrim öncesi araştırmacılarından Zagorovsky'ye göre, özel hukuk ilişkileri ile ilgili diğer konular gibi kredi konularının da uzun zamanda örf ve adet hukuku kapsamında olduğu ve oluşan ihtilafların prenslerin/asillerin mahkemesinden (Княжеский суд) ziyade, halk mahkemeleri (Народный суд)^[60] tarafından çözüldüğü bildirilmektedir. Bu görüş, Rus Hakikatinin Muhtasar (Kısa) Sürümü'nün^[61] özet bildirisinin 15'inci maddesinde yer almaktadır. Madde

[58] Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Makaracı Başak, "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni," 753-55.

[59] Margarita Blinova, "Concerning The Emergence Of Pledge In Ancient Rus", *Politics, Economics, Law*, no. 6 (Haziran, 2019), 7, <https://doi.org/10.24158/pep.2019.6.7>

[60] Prens (Княжеский и народный суд) mahkemesi, prens veya temsilcileri tarafından yürütülen bir mahkemedir. Rus hukuk sisteminin bir parçasıydı. Halk mahkemeleri ise genel olarak halkın yargılandığı alt sınıfın mahkemesidir. Konuyla ilgili geniş bilgi için bkz. Sergey Cherbachenko, *Княжеский и Народный Суд в Древней Руси (Eski Rusya'da Prens ve Halk Mahkemesi)*, (San Petersburg: San Petersburg Devlet Üniversitesi Yayınları, 2007), 10 vd.

[61] "Russian Truth/ Pussian Justice" isimli eserlerin üç baskısı vardır: Kısa baskı (Özet), Büyük baskı (Genişletilmiş) ve Kısaltılmış baskı (Kısaltılmış). Bu baskılar Rusya'nın 13-18'inci yüzyılların hayatta kalan çeşitli el yazmalarına ait 110'dan fazla kopyadan oluşmaktadır. Bunlardan en eskileri de dâhil olmak üzere 100'den fazla kopya "Genişletilmiş Baskı"ya aittir. Bu koleksiyon tarihçi Vasily Tatishchev tarafından

hükmüne göre, mülkiyet ihtilaflarına on iki kişilik bir heyet tarafından, büyük olasılıkla da, bir topluluk mahkemesi tarafından bakıldığını göstermektedir. Nitekim söz konusu dönemde rehin anlaşmalarının sözlü şekilde yapıldığı, şahitler huzurunda bile herhangi bir belgeden bahsedilmediği gerçeğinin de söz konusu bildiriden anlaşıldığı öğretiler ileri sürülmüştür.^[62]

Bununla birlikte, ilk kez yasama düzeyinde, Rus Hakikatının Evrensel (Genişletilmiş) Sürümü'nde, borç yükümlülüklerini güvence altına almanın bir yolu olarak teminattan bahsedilmektedir. Hemen ifade etmek gerekir ki, Evrensel Sürüm'de yer alan bilgiye göre, teminat malvarlığı üzerinde değil, ancak kişinin şahsı üzerinde kurulmaktaydı. Diğer bir ifade ile teminat, kefalet olarak görülmekteydi, ancak modern hukukta olduğu gibi kefilin malvarlığı üzerinde değil, bizzat şahsında olmaktadır.^[63] Sosyo-yasal bir olgu olarak kişiler üzerinde rehin, eski Rus hukuku açısından gayet doğal karşılanmaktaydı. Zira borcun yerine getirmekle yükümlü olan borçlunun şahsına yüklenen sorumluluk türleri eski çağlarda doğu ülkeleri de dâhil olmak üzere, Antik Atina'da ve Antik Roma'da Solon reformlarından önce de yaygın olarak görülmekteydi.^[64]

Rus devrimi öncesi araştırmacı Tovstoles, en eski Rus çağında, kolektif mülkiyetin toprağın oluşturduğunu, taşınır mülkiyetini ise, kural olarak, en gerekli ev eşyalarının oluşturduğunu ileri sürmüştü. Bu bağlamda: “*Bir insanın özgürce sahip olabileceği tek değer kendi kişiliğiydi ve ihtiyaç halinde kendisini diğerine teminat için göstermesi gereken de kendisiydi*” şeklinde tanımlamıştır. Eski çağda ipotek ve satış senedi birbirine yakın işlemler olarak

Novgorod kroniklerinden birinin metninde keşfedildi ve 1738'de Rusya Bilimler Akademisi'ne teslim edildi. Metnin yorumlanmış ilk baskısı, 1767'de August Ludwig von Schleser tarafından yayınlanmıştır. Geniş bilgi için bkz. erişim 28 Nisan 2021, https://ru.qwe.wiki/wiki/Russkaya_Pravda

[62] Alexander Zagorovsky, *Historical Essay on the Pledge under Russian Law until the End of the 20th Century*, (Kiev: Kiev University Typography, 1875), 78.

[63] Benzer durum Roma hukukunda da söz konusuydu. Bu yönde bkz. Özsunar, “Roma Hukukunda Rehin Hakkı”, 138, 159.

[64] Николай Товстолес, “Сущность Залога в Историческом Развитии по Русскому Гражданскому Праву” (Rus Medeni Hukukunun Tarihsel Gelişiminde Rehin Özü), Журнал Министерства Юстиции (*Adalet Bakanlığı Dergisi*), no. 8 (Ekim, 1898): 141.

kabul edilmekteydi ve rehin kavramı esasen bu kavramlara yabancı karakter taşımaktaydı. Borçlunun ancak iflas etmesi halinde, mülk (babadan kalan mamelek kastedilerek) üzerindeki mülkiyet hakkının alacaklıya geçmekte olduğu ileri sürülmüştür.^[65]

Günümüzdeki anlamda taşınır ve taşınmaz mülkiyeti rehlin kredi yükümlülüklerin yerine getirilmesinin ana teminat yolu olarak ilk kez XV. yüzyılın sonu ile XVI. yüzyılın başlangıcında değerlendirilmiştir. Rehin ile teminat altına alınan işlemlerin XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren XVI. yüzyılın başlangıcından önce Rus toprakları üzerinde sosyo-ekonomik hayatta gerçekleşen süreçlerle yayılması arasındaki ilişki açıktır. Bu süreçler arasında feodal arazi kullanımlardaki artış, iç ve dış ticaret hacminin genişlemesi, faize dayalı operasyonların sayısındaki artış sayılabilir. Bütün bunlar doğal olarak borçlanma işlemlerinin artmasına ve bunun sonucunda rehne dayalı hukuki ilişkilerinin gelişmesine yol açmıştır.^[66]

2- Rus Hukukunda Rehin Hakkı ve Lex Commissoria Yasağı

Son yıllarda *lex commissoria* yasağına ilginin arttığı görülmektedir. Bunun nedeni 2002/47/EU sayılı “*Mali Destek Mekanizmaları Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Yönergesi*” dir.^[67] Söz konusu Yönerge, işin yürütülmesini kolaylaştırmak ve finansal anlamda istikrarın sağlanması için kayıtlı sermaye paylarına ilişkin olarak *lex commissoria* anlaşmasını uygulama olasılığını sağlamıştır. Bu Yönerge'nin temel amacı finansal hizmetlerin sunumunda kredi riskinin önlenmesidir. Ayrıca, Yönerge'nin sadece rehin anlaşmasının taraflarının devlet kurumları, bankalar, sigorta şirketleri, yatırım şirketleri, takas şirketleri ve diğer finansal kurumlar olduğunda tavsiye edildiği düşünülmelidir. Yönerge'nin esasında, ticari işletmeler tarafından finansal işlemlerde elverişli koşullar yaratma fikri vardır. Avrupa Konseyi Yönergesi tavsiye niteliğinde bir düzenleme olmasına karşın, bazı Avrupa

[65] Наталья Проскуракова, Земельные Банки Российской Империи (*Rus İmparatorluğu'nun Kara Bankaları*), (Moskova: Российская политическая энциклопедия- РОССПЭН, 2002) (Rus siyasi ansiklopedisi – ROSSPEN, 2002), 30.

[66] Blinova, “Concerning The Emergence Of Pledge In Ancient Rus”, 10.

[67] Directive 2002/47/EC of the European Parliament and of the Council of 6 June 2002 on financial collateral arrangements.

ülkeleri mevzuatlarında *lex commissoria* anlaşması rehinden kurtarma maddesi olarak uygulamıştır. Dolayısıyla Rus kanun koyucusu tarafından finansal hizmetlerin sunumunda kredi riskinin önlenmesi amacına yönelik çıkarılan *lex commissoria* anlaşmasına ilişkin Yönerge hükmü uygun görülerek, aşağıda da açıklandığı üzere, 30.12.2008 tarihli ve 306-FZ sayılı “*Rusya Federasyonu’nun Rehinli Malların Paraya Çevrilmesi Prosedürünün İyileştirilmesine Yönelik Bazı Kanunların Değiştirilmesine Dair Kanun*” ile de yasa hükmü şeklinde düzenlenmiştir.^[68]

Rus hukukunda rehin konusu 30 Kasım 1994 tarih ve 51-FZ sayılı Rusya Federasyonu Medeni Kanunu’nun (RFMK) m. 334/1’inci fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu maddede: “*Rehin alınmasının hukuki anlamı, kredi çekenin taahhüdünün yerine getirilmesi için borcu oranında verilen teminatıdır*” şeklinde tanımlanmıştır (RFMK m. 334/1). Rus doktrininde ise, şu şekilde tanıma rastlamak mümkündür: “*Rehin, borçlunun yükümlülüğünü yerine getirmemesi durumunda, rehin alanın, rehin alacaklısı sıfatıyla diğer alacaklara karşı yasal muafiyetler hariç, rehin sahibinin hak kazandığı bir yükümlülüğü güvence altına alma yöntemidir.*”^[69]

Kredi borcunun ödenmesini rehinin dışındaki diğer teminatlarla güvence altına almanın, rehin kadar etkili olmadığı yönünde Rus doktrininde görüş

[68] Джавидан Ализада, “«Lex Commissoria» В Российском Праве” (Rus Hukukunda “Lex Commissoria”), Российский Государственный Гуманитарный Университет Журнал Юридического Факультета (*Rusya Devlet Beşeri Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*), no. 72 (Temmuz, 2019): 35; Виктор Ульянищев ve Юлия Лампицкая: “Гармонизация Договорного Права В Странах Европейского Союза” (Avrupa Birliği Ülkelerinde Sözleşme Hukukunun Uyum), Журнал Вестник Российского Университета Дружбы Народов. Серия: Юридические науки, (*Rusya Halklar Dostluğu Üniversitesi Dergisi: Hukuk Serisi*), no: 1 (Haziran, 2004): 133 vd.; Екатерина Ахаимова, “Принципы Европейского Договорного Права- Основа Совершенствования и Развития Договорного Права” (Avrupa Sözleşme Hukukunun İlkeleri- Sözleşme Hukukunun İyileştirilmesi ve Geliştirilmesinin Temeli), Журнал Бизнес в Законе (*Hukukta İş Dergisi*), no. 4 (Temmuz, 2009): 192.

[69] Tanım için bkz. Руслан Ри, “Залог Движимого и Недвижимого Имущества” (Taşınır ve Taşınmaz Rehni), Журнал Путеводитель Предпринимателя (*Girişimci Gezi Rehberi Dergisi*), no. 6 (Eylül, 2010): 142 vd.

birliği vardır.^[70] Zira, RFMK'nin 353'üncü maddesinde rehin hakkı rehin verenin mülkiyetinden başka birine geçmiş olsa dahi rehin alanın rehin hakkını devralana da ileri sürebilmesi, rehin alan açısından önemli bir avantajdır. Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi tanımlayıcı kararlar dizisinde, satış sözleşmesinin imzalanması sırasında ipotekli mülkü edinmiş olan kişinin iyiniyetine dayanarak rehin verenin devredilen yükümlülüklerinden kurtulmasına yönelik istisnaların mevzuatta yer almadığına dikkat çekmiştir.^[71] Rusya Federasyonu Yüksek Tahkim Mahkemesi ise Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin söz konusu kararına rağmen, iyi niyetli bir alıcı tarafından devralınmış taşınır mallara haciz uygulanamayacağı görüşündeydi.^[72] Dolayısıyla denilebilir ki, Rus kanun koyucusu Rusya Federasyonu Yüksek Tahkim Mahkemesi'nin pozisyonunu destekleyici düzenleme yapmamıştır.^[73]

Bununla birlikte, RFMK'nin 334'üncü maddesinde hükümle rehin alan rehin verenin diğer borçlularına nazaran kendi taleplerini rehin konusu ile tatmin etme hakkına dayanarak avantajlı duruma düşmektedir.^[74] Keza

[70] Владимир Тарасов, “Современные Формы Обеспечения Возврата Кредита” (Kredi Geri Ödeme Garantisi Modern Formlar), Научный Журнал Банкаўскі веснік- ЛІСТАПАД (*Bilimsel Dergi Bankovski Vesnik- LISTAPAD*), (Ekim, 2010): 47; Михаил Брагинский, “Залог и закон о залоге” (Teminat ve Teminat Kanunu), Журнал Хозяйство и право (*Ekonomi ve Hukuk Dergisi*), no. 1 (Nisan, 1993): 17 vd.; Федор Богатырев, “Пределы Прав Залогодателя Как Собственника При Залогe С Оставлением У Него Заложеного Имущества” (Rehinli Mülkün Terki İle Rehin Verilmesi Durumunda İpotek Sahibinin Haklarının Sınırları), Журнал Российского Права (*Rus Hukuku Dergisi*), no. 3 (Mayıs, 2000): 110.

[71] Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesinin 9 Ekim 2012 tarihli 18-KG12-39 sayılı kararı, erişim 18 Nisan 2021, <https://kodeks-gk.ru/document-8438.html>

[72] Kefaletle ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin bazı konularda Rusya Federasyonu Yüksek Tahkim Mahkemesi Genel Kurulunun 17 Şubat 2011 tarihli 10 sayılı Kararı, erişim 18 Nisan 2021, <https://base.garant.ru/58200049/>

[73] Bu yönde bkz. Анастасия Савельева, “Новое В Регулировании Залоговых Отношений (Rehin İlişkilerinin Yönetiminde Yenilikler)”, Журнал Имущественные Отношения В Российской Федерации 11 (*Rusya Federasyonu Mülkiyet İlişkileri Dergisi 11*), no. 158 (Kasım, 2014): 82-3.

[74] Bu yönde bkz. Раиса Мерзликина ve Руслан Сапунков: “Pledge of Movable Assets in the System of Modern Instruments Securing the Execution of Obligations, Северо-Кавказский Федеральный Университет, Журнал Юридические Исследования

rehin konusu üzerinde kurulan aynı hakla, üçüncü kişilerin taleplerine ve/veya saldırılarına karşın da hukuki korunma hakkı kanunen RFMK'nin m. 343/4, m. 347/1 hükmüne göre tanınmaktadır.

Lex commissoria anlaşması satış sözleşmesinin tüm temel koşullarını (konu ve miktar) içermektedir. Rehin konusunun fiyatı taahhüdün ihlalinin karşılığını oluşturmaktadır. *Lex commissoria* anlaşmasına ilişkin bu düzenleme Rus mevzuatına 30.12.2008 tarihli ve 306-FZ sayılı “*Rusya Federasyonu'nun Rehinli Malların Paraya Çevrilmesi Prosedürünün İyileştirilmesine Yönelik Bazı Kanunların Değiştirilmesine Dair Kanun*” (Kanun) ile getirilmiştir. Bu Kanun ile, RFMK'nin m. 334/1'inci fırka hükmü ile, rehin alacaklısının rehin konusunun mülkiyetinin rehin sahibine devrederek yerine getirilebileceği şeklinde değiştirilmiştir. Günümüzde madde hükmü şu şekildedir: “*Madde 3. Rusya Federasyonu Medeni Kanunu'nun birinci bölümüne aşağıdaki değişiklikler getirilmiştir:*

1) 334. maddenin 1. fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir: *Kanunların öngördüğü hallerde ve usulde, alacaklının rehinle güvence altına alınan alacağı (rehin alan) kapsamındaki talebinin yerine getirilmesi, taşınabilir rehin konusunun rehin alacaklısının mülkiyetine devredilmesi suretiyle gerçekleştirilebilir*” (m. 3/1).^[75]

RFMK'nin 350/1. maddesinin 2. fıkrası hükmünden yola çıkıldığında denilebilir ki, rehinin mülkiyetinin devriyle ilgili anlaşmanın, rehin verenin ve alanın ancak ticari faaliyetle uğraşan birileri olması durumunda, yapılması mümkün kılınmıştır. Söz konusu sürecin gerçekleşmesi mahkeme dışında yapılmaktadır. Rehin verenin taahhüdünün ihlali durumunda rehin

(*Kuzey Kafkasya Federal Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*), no. 2 (Nisan, 2013): 37.

[75] Kanun'un orijinal metni şu şekildedir:

“Статья 3.

Внести в часть первую Гражданского кодекса Российской Федерации следующие изменения:

1) абзац первый пункта 1 статьи 334 дополнить предложением следующего содержания: “В случаях и в порядке, которые установлены законами, удовлетворение требования кредитора по обеспеченному залогом обязательству (залогодержателя) может осуществляться путем передачи предмета залога в собственность залогодержателя.”

alanın tek taraflı beyanı ile rehin konusu malın kendisinde bırakılmasına ve piyasa fiyatına uygun olacak şekilde mülkiyetinin talebine hakkı doğacaktır. Bununla birlikte, eğer rehin konusu malın değeri ihlal edilen taahhüdün borç miktarını aşmakta ise, bu durumda aşan kısmının rehin alan tarafından rehin verene iade yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır.^[76]

Benzer düzenleme taşınmaz rehninde de geçerlidir. Şöyle ki, 16.07.1998 tarih ve 102 sayılı “İpotek Hakkında Rusya Federasyonu Federal Kanunu” nun (İHRFFK) 56. maddesinde, rehin alana rehin konusu taşınmazın mülkiyetinin devrinin mahkeme dışında da, ancak taraflar arasında bu konuda bir anlaşma yapılmış ise mümkün olacağı hükme bağlanmıştır. Bu tür anlaşmanın tüzel ve/veya gerçek kişiler arasında akdedilmesi mümkündür (İHRFFK m. 56/2 ve m. 9/1.) Dolayısıyla denilebilir ki, *lex commissoria* anlaşması ancak ticari faaliyetlerde bulunan ve rehin veren ile rehin alan arasında yapılan ve rehin alanın alacağına karşılmasına yönelik anlaşma doğrultusunda önceden belirlenen miktar tutarında rehin konusunun mülkiyetinin devredilmesine kanunen müsaade edilmiştir.^[77]

[76] Rehinli malın Rus bankacılık sisteminde değer biçme teknikleri ve kriterleri konusunda geniş bilgi için bkz. Виктор Карпенко/ Александр Слуцкий, “Оценка Залогов При Кредитовании: Некоторые Проблемы и Пути их Решения” (Kredi İşlemlerinde Teminatın Değerlendirilmesi: Bazı Sorunlar ve Çözüm Yolları), Журнал Деньги и Кредит (*Para ve Kredi Dergisi*), no. 1 (Nisan, 2012): 58-7; Ри, “Залог Движимого,” 142-46.

[77] Madde hükmü şu şekilde verilmiştir:

“Статья 56. Реализация заложенного имущества

1. ...

2. Принимая решение об обращении взыскания на заложенное имущество, суд может с согласия залогодателя и залогодержателя установить в решении, что имущество подлежит реализации в порядке, предусмотренном статьей 59 настоящего Федерального закона. Такой же способ реализации заложенного имущества может быть предусмотрен залогодателем и залогодержателем в соглашении об удовлетворении требований залогодержателя во внесудебном порядке, заключенном в соответствии с пунктом 1 статьи 55 настоящего Федерального закона” (2. Rehin verilen mülkün haczedilmesine karar verirken mahkeme, rehin verenin ve rehin alanın rızası ile mülkün bu Federal Yasa'nın 59'uncu maddesinde öngörülen şekilde satışa tabi olduğunu kararında belirleyebilir. Rehin verilen mülkün satılmasına ilişkin aynı yöntem, rehin veren ve rehin alan tarafından, rehin alanın mahkeme dışındaki taleplerinin karşılmasına ilişkin bu Federal Yasa'nın

SONUÇ

Türk ve Rus hukukunda ticari faaliyetler sırasında rehine dayanarak kredi çekilmesi her iki ülke uygulamalarında sık görülmektedir. Zira özellikle KOBİ'lerin faaliyetlerinde bu tarz finansal desteklere başvurulması kaçınılmazdır. Bu nedenledir ki, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile, kredi kuruluşları KOBİ'lere çeşitli destek programları ile krediler sunmaktadırlar. Bununla birlikte her bir basiretli tacir gibi, kredi kuruluşlarının da bir ticari işletme olduğu gerçeğinden yola çıkıldığında denilebilir ki, onların da verdikleri kredilerin geri ödemelerinde yaşanabilecek riskleri bertaraf eden birtakım tedbirlere başvurmaları gerekir. Teminatların başında ise, avantajlı olmaları nedeniyle rehinler gelmektedir. Rehinler taşınır ve taşınamaz mallar üzerinde kurulabileceği gibi, haklar üzerinde de kurulması mümkündür. Tabii rehin hakkı kurulurken de, rehin konusunun rehin alanın mülkiyetine geçmeyeceği ve sadece rehin veren tarafın borcunu ödemesinin ihlali durumunda icra kanalları ile rehinli mallın satışı hukuken mümkün kılınmıştır. Dolayısıyla rehin konusu malın tamamen rehin verenden alınarak rehin alanın mülkiyetine devri rehin hukukunun temel ilkeleri bakımından yasaklanmıştır. Bu yasak *lex commisorio* yasağı olarak bilinmekte ve Türkiye ile Rusya'nın genel hukuk normlarınınca benimsendiği görülmektedir.

Bununla birlikte, adı geçen ülkelerin mevzuatlarında son yıllarda yapılan değişiklikler dikkate alındığında, *lex commisorio* yasağına ilişkin kuralın, rehin konusu malın mülkiyetinin rehin alana geçeceğine imkân tanınarak mevzuata yerleştirildiği görülmüş ve bu hususun hukukiliği, özellikle Türk hukukunda tartışmalara neden olmuştur. Çalışma ile bu yasağın ihlalinin gerekçesinin açıklanması hedeflenmiştir. Aynı zamanda Türk ve Rus mevzuatlarında yer alan hükümlerle yasağın meşru sebepleri açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan değerlendirme ile aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Öncelikle *lex commisorio* yasağının çıkış nedeni, rehin veren tarafın krediye ihtiyaç duyarken maddi anlamdaki zafiyetinin kredi veren tarafından rehin konusunun mülkiyetini talep etmesi ile oluşabilecek kötü niyete dayalı haksız kazancın (sömürünün) engellenmesi anlayışı idi. Buradan hareketle denilebilir ki, rehin verenin gabin olarak da nitelendirilebilecek bir durumda kalarak malvarlığındaki bir veya birkaç unsuru rehin alana teslim etme

55'inci maddesinin 1'inci fıkrası uyarınca yapılan bir anlaşma ile de sağlanabilir), Ализада, "Lex Commissoria", 36.

zorunluluğu söz konusuydu. Zira rehin alanın aldığı rehin konusunun, esas borcu aşması her zaman ihtimal dairesinde olup, mülkiyetinin devrinin talep edilmesinin sömürü anlayışının engellenmesi için ortaya çıktığı söylenebilir.

Türk ve Rus mevzuatlarında yapılan değişikliklerle ticari faaliyetler kapsamındaki rehinli işlemlerde rehin konusu malların mülkiyetinin devri kanunen mümkün kılınmıştır. Belirtmek gerekir ki, bu hükümlerin çıkış nedenleri tavsiye niteliğindeki 2002/47/EU sayılı “*Mali Destek Mekanizmaları Hakkında Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin Yönergesi*” ve UNCITRAL Teminatlı İşlemler Model Kanunu gibi yurt dışı kaynaklı unsurlar oluşturmaktadır. Her ne kadar Rusya, Avrupa Birliği üyesi konumunda olmasa da, ülke kanun koyucusunun uzun yıllardan beri uygulamış olduğu Sovyet zihniyetinden her alanda kurtulma çabası ve Batı bloku ile ticari ilişkilerinde Avrupa standartlarında mevzuat hükümlerine sahip olma çabası içerisinde. Bu kapsamda Avrupa Birliği ülkelerinin kendi aralarındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik yapılan çalışmalar Rusya tarafından da yakından takip edilmektedir. Dolayısıyla, Türkiye ile birlikte, hem Avrupa ülkeleri ile ilişkilerinde aynı hukuki zeminde buluşma çabası, hem de çağdaş hukuki alt yapısına sahip olması konusunda ülke mevzuatının her geçen gün güncellendiği görülmektedir.

Ticari faaliyetlerdeki rehinli işlemlerde rehin konusu malların mülkiyetinin devrine ilişkin kanuni düzenleme ile güdülen asıl amaç, özellikle de KOBİ’lerin kredi temininde, daha fazla varlıkların rehin olarak gösterilebilmesinin sağlanmasıdır. Zira ticari işlemlerdeki rehinler genel hükümlerdeki gibi olmayıp, tescile dayanan ve teslimsiz rehin türünü oluşturmaktadır. Dolayısıyla rehinli olsa bile rehin konusu malların işletmeler tarafından ticari faaliyetleri sırasında kullanılmaları mümkündür. Bununla birlikte, kredi kuruluşları, alacaklarını riske atmamak için rehin konusu malların, her ne kadar zilyetliği rehin verende kalmış olsa bile, risk gerçekleştiğinde rehin konusu malın mülkiyetini talep edebileceklerdir. Dolayısıyla, bu yöndeki düzenleme ile, kanun koyucu tarafından, hem rehin alan sıfatıyla kredi kuruluşlarının, hem de rehin veren sıfatıyla işletmelerin ortak menfaat dengesinin gözetildiği söylenebilir.

Türk ve Rus mevzuatlarında eklenen *lex commissoria* yasağının özüne aykırı olmayacak şekilde kanuni istisnasının oluşturduğu yönündeki bu düzenlemelerin hukuka uygun olduğu kanaatindeyiz. Zira her iki ülkenin mevzuatlarındaki düzenlemelerde esas amacın, rehin verenin sömürsünden

ziyade, elindeki varlıkların rehin olarak gösterilip, kredi çekebilmelerine destek sağlanmasıdır. Keza mevzuat hükümlerinde rehin verenlerin menfaatlerini gözetilen hükümler ağırlıktadır. Sonuç itibarıyla, her iki ülkenin mevzuatında borç ödenmediği takdirde rehin konusu malın kanunen mülkiyetinin devri sonucunda, devralan kredi kuruluşu tarafından yapılan satışta alacağı aşan kısmının rehin verene iade edileceği açıkça hükme bağlanıldığından, *lex commissoria* yasağının asıl çıkış amacına aykırı bir durumun olmadığı kanaatindeyiz. Bununla birlikte, bu tarz düzenlemelerde, her ne kadar yurt dışındaki modellerden kaynaklı unsurların dikkate alınması önemli ise de, ideal bir düzenlemeye kavuşmak ve tartışmalara neden vermemek adına, iç mevzuatta da yer alan hükümlerin Türk kanun koyucusu tarafından dikkate alınmasının daha isabetli olacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- Acar, Faruk. *Rehin Hukuku Dersleri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2017.
- Ализада, Джавидан. “«Lex Commissoria» В Российском Праве” (Rus Hukukunda “Lex Commissoria”) Российский Государственный Гуманитарный Университет Журнал Юридического Факультета (*Rusya Devlet Beşeri Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*), no. 72 (Temmuz, 2019): 35-6.
- Alkilinç, Oruç. “Bankaların Kredi İşlemleri”. Erişim 14 Nisan 2021 <https://docplayer.biz.tr/607070-12-bolum-bankalarin-kredi-islemleri-yrddoc-dr-oruc-alkilinc.html>
- Ахаимова, Екатерина. “Принципы Европейского Договорного Права- Основа Совершенствования и Развития Договорного Права” (Avrupa Sözleşme Hukukunun İlkeleri- Sözleşme Hukukunun İyileştirilmesi ve Geliştirilmesinin Temeli). Журнал Бизнес в Законе (*Hukukta İş Dergisi*). no. 4 (temmuz, 2009): 189-93.
- Antalya, Osman Gökhan. *6098 sayılı Borçlar Kanunu'na göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler I*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2012.
- Antalya, Gökhan ve Faruk Acar. *Ticari İşlerde Taşınır Rehni*. İstanbul: Aristo Yayınları, 2017.
- Antalya, Osman Gökhan ve Murat Topuz. *Eşya Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Aral, Fahrettin ve Hasan Ayrancı: *Borçlar Hukuku (Özel Borç İlişkileri)*. Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2021.
- Arkan, Sabih. *Ticari İşletme Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2017.
- Arpacı, Abdülkadir, Rona Serozan ve Hüseyin Hatemi. *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1992.
- Ayan, Mehmet. *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Ayan, Mehmet. *Eşya Hukuku III Sınırlı Ayni Haklar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.

- Bilge, Necip. *Borçlar Hukuku – Özel Borç Münasebetleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1971.
- Bilgin, Hikmet. “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İcra-İflâs Hukuku Açısından Genel Bir Bakış”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. no. 31 (Temmuz, 2017): 619 – 58.
- Blinova, Margarita. “Concerning The Emergence Of Pledge In Ancient Rus”. *Politics, Economics, Law*. no. 6 (Haziran, 2019). Erişim 21 Ekim 2021 <https://cyberleninka.ru/article/n/k-voprosu-o-stanovlenii-zaloga-v-drevney-rusi/viewer>
- Богатырев, Федор. “Пределы Прав Залогодателя Как Собственника При Залогe С Оставлением У Него Заложеного Имущества” (Rehinli Mülkün Terki İle Rehin Verilmesi Durumunda İpotek Sahibinin Haklarının Sınırları). *Журнал Российского Права (Rus Hukuku Dergisi)*. no. 3 (Mayıs, 2000): 109–12.
- Брагинский, Михайл. “Залог и закон о залоге” (Teminat ve Teminat Kanunu). *Журнал Хозяйство и право (Ekonomi ve Hukuk Dergisi)*. no. 1 (Nisan, 1993): 17-6.
- Budak, Ali Cem. *İcra ve İflas Hukukunda Kiralayanın Hapis Hakkının Kullanılması*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2003.
- Cansel, Erol. *Türk Menkul Rehni Hukuku, Teslim Şartlı Menkul Rehni I*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1967.
- Cherbachenko, Sergey. *Княжеский и Народный Суд в Древней Руси (Eski Rusya’da Prens ve Halk Mahkemesi)*. San Petersburg: San Petersburg Devlet Üniversitesi Yayınları, 2007.
- Çağırğan Tuncer, Senar ve Yasin Ulusoy. “Kredi ve Kredi İşlemlerinin Hukuki Açından Değerlendirilmesi”. *Pamukkale Journal of Eurasian Socioeconomic Studies* 6, no. 2 (Aralık, 2019): 43 – 69. <https://doi.org/10.34232/pjess.572449>
- Dereli, Zeliha. “Lex Commissoria Yasağı”, (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Ankara Üniversitesi, 2009).
- Duran, Arif. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Yükümlülükleri”. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4, no. 4 (Aralık, 2016): 103-18.

- Göle, Celal ve Gökhan Aydoğan. Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanununun Ticaret Hukuku Açısından Değerlendirilmesi. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi (BATIDER)* 33, no. 1 (Haziran, 2017): 5-51.
- Gürpınar, Damla. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninin Teslime Bağlı Taşınır Rehni Kurallarından Ayrılan Yönleri”. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 19, no. 1 (Aralık, 2017): 111-160.
- Gürsoy, Kemal Tahir, Fikret Eren ve Erol Cansel. *Türk Eşya Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1978.
- Erdem, H. Ercüment. “Ticari İşletme Rehninde Güncel Sorunlar”. *Bankacılar Dergisi*. no. 76 (Mart, 2011): 42-60.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2017.
- Hamamcıoğlu, Esra ve Argun Karamanlıoğlu. “6750 Sayılı Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu’na İlişkin Bazı Tespitler”. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13. no. 2 (Ocak, 2017): 95-35.
- Ertaş, Şeref. *Eşya Hukuku*. İzmir: Barış Yayınları Fakülteler Kitabevi, 2015.
- Helvacı, İlhan. *Türk Medenî Kanununa Göre Lex Commissoria (Mürtehinin Merhunu Temellük) Yasağı*. İstanbul: Alfa Yayınları, 1997.
- İnal, Tamer. *Açıklamalı – İctihatlı Tüketici Kredileri ve Tüketici Kredisi Sözleşmeleri İsviçre Hukuku – Fransız Hukuku ve Avrupa Birliği Konseyi Yönergeleri Işığında*. İstanbul: Beta Yayınevi, 2002.
- Карпенко, Виктор ve Александр Слущкий. “Оценка Залогов При Кредитовании: Некоторые Проблемы и Пути их Решения” (Kredi İşlemlerinde Teminatın Değerlendirilmesi: Bazı Sorunlar ve Çözüm Yolları). *Журнал Деньги и Кредит (Para ve Kredi Dergisi)*. no. 1 (Nisan, 2012): 58-7.
- Kostakoğlu, Cengiz. *Banka Kredi Sözleşmelerinden Doğan Uyuşmazlıklar*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 1996.
- Köroğlu Ölmez, Belin. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Uyarınca Ticari İşletme Rehni”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. no. 129 (mart-Nisan, 2017): 261-86.

- Kuntalp, Erden. *Lex Commissoria Yasağı Kavramı, Koşulları ve Uygulama Alanı*, İnan Kıracı'ya Armağan. Ankara 1995.
- Makaracı Başak, Aslı. "Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Lex Commissoria Anlaşması Yasağına İstisna Getirip Getirmediği Konusu Üzerine Bir Değerlendirme", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10, no. 2 (Aralık, 2019): 746-57. <https://doi.org/10.21492/inuhfd.598731>
- Martin, Alfred ve Necmeddin Berkin. "Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 22. no. 1-4 (1957): 329 – 338.
- Мерзликина Раиса ve Руслан Сапунков. "Pledge of Movable Assets in the System of Modern Instruments Securing the Execution of Obligations". Северо-Кавказский Федеральный Университет Журнал Юридические Исследования, (*Kuzey Kafkasya Federal Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*). no. 2 (Nisan, 2013): 36-8.
- Новицкий Иван ve Иван Перетёрский: Римское частное право (*Roma Özel Hukuku*). Moskova: Knorus Yayınları, 2014.
- Oğuz, Sefer. "Ticari İşlemlerde Teslimsiz Tescilli Taşınır Rehni". *Türkiye Bankalar Birliği Dergisi*. no. 100 (Mart, 2017): 3-31.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir. *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021.
- Özdemir, Gencer. *Konut Kredileri ve Konut Kredilerinde Teminat İşlemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Özsunar, Erdal. "Roma Hukukunda Rehin Hakkı (Pignus-Hypotheca)". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 7. no. 2 (Aralık, 2005): 137-64.
- Проскурякова, Наталья: Земельные Банки Российской Империи (*Rus İmparatorluğu'nun Kara Bankaları*). Moskova: Российская политическая энциклопедия – РОССПЭН (Rus siyasi Ansiklopedisi – ROSSPEN, 2002).
- Reisoğlu, Seza. *Türk Kefalet Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık, 2013.

- Ри, Руслан. “Залог Движимого и Недвижимого Имущества” (Taşınır ve Taşınmaz Rehni). Журнал Путеводитель Предпринимателя (*Girişimci Gezi Rehberi Dergisi*). no. 6 (Eylül, 2010): 142-146.
- Савельева, Анастасия. Новое В Регулировании Залоговых Отношений (Rehin İlişkilerinin Yönetiminde Yenilikler). Журнал Имущественные Отношения В Российской Федерации (*Rusya Federasyonu Mülkiyet İlişkileri Dergisi 11*) no. 158 (Kasım, 2014): 79-6.
- Sirmen, Ayşe Lale. *Eşya Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Sirmen, Ayşe Lale. *Alacak Rehni*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1990.
- Serozan, Rona. *Eşya Hukuku I*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2014.
- Şit İmamoğlu, Başak. *Ticari İşlemlerde Taşınır Rehni Kanunu Üzerine Bir İnceleme*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Söğütlü, Özlem. *Roma Özel Hukuku – Ders Kitabı*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2021.
- Тарасов, Владимир. “Современные Формы Обеспечения Возврата Кредита” (Kredi Geri Ödeme Garantisi Modern Formlar). Научный Журнал Банкаўскі веснік – ЛІСТАПАД (*Bilimsel Dergi Bankovski Vesnik- LISTAPAD*). (Ekim, 2010): 47-2.
- Tekinalp, Ünal. *Banka Hukukunun Esasları*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1988.
- Tekinay, Selahattin, Sermet Akman, Haluk Burcuoğlu ve Atilla Altop. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 1993.
- Товстолес, Николай. “Сущность Залога в Историческом Развитии по Русскому Гражданскому Праву (Rus Medeni Hukukunun Tarihsel Gelişiminde Rehin Özü)”. Журнал Министерства Юстиции (*Adalet Bakanlığı Dergisi*). no. 8 (1898): 141–72.
- Ульянищев Виктор ve Юлия Лампицкая. Гармонизация Договорного Права В Странах Европейского Союза (Avrupa Birliği Ülkelerinde Sözleşme Hukukunun Uyumu). Журнал Вестник Российского Университета Дружбы Народов. Серия:

Юридические науки, (*Rusya Halklar Dostluğu Üniversitesi Dergisi: Hukuk Serisi*). no. 1 (Haziran, 2004): 124-134.

Uyumaz, Alper. “Medenî Kanun Dışındaki Kanunlarda Düzenlenmiş Taşınır Rehni Çeşitleri”. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 21. no. 4 (Ekim, 2017): 49-90.

Ürem Çetinel, Merve. “Ticari İşlemlerde Taşınır Rehninde Rehin Veren Rehin Konusu Üzerindeki Tasarrufları”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 10. no. 2 (Aralık, 2019): 329-44.

Vurucu, Mehmet ve Mustafa Ufuk Arı. *Güncel Gelişmeler Işığında Bankacılıkta Kredi Bilgisi*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.

Yavuz, Cevdet, Faruk Acar ve Burak Özen. *Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*. İstanbul: Beta Yayınları, 2021.

Yılmaz, Ejder. *Hukuk Sözlüğü (Öğrenciler için)*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.

Zagorovsky, Alexander. *Historical Essay on the Pledge under Russian Law until the End of the 20th Century*. Kiev: Kiev University Typography, 1875.

Erişim 15 Mayıs 2021 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180310-9.htm>

Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 9 Ekim 2012 tarihli 18-KG12-39 sayılı Kararı. Erişim 18 Nisan 2021 <https://kodeks-gk.ru/document-8438.html>

Rusya Federasyonu Yüksek Tahkim Mahkemesi Genel Kurulu'nun 17 Şubat 2011 tarihli 10 sayılı Kararı. Erişim 18 Nisan 2021 <https://base.garant.ru/58200049/>

Erişim 28 Nisan 2021 https://ru.qwe.wiki/wiki/Russkaya_Pravda